

LÍBIA, AFRIKAI MASZKGYŰJTEMÉNY ÉS A TITKOK KERTJE

AZ AFRIKA TANULMÁNYOK INTERJÚJA
TIBOLD ZITÁVAL

Tibold Zita, a sikeres üzletasszony 1980 augusztusában érkezett Líbiába és mintegy négy évig dolgozott gyógyszerész technikusként a fővárosban, Tripoliban. Az akkor huszonegy éves, kíváncsiságtól fűtött lányt a kalandvágy hajtotta az észak-afrikai országba. A frissen végzett technikus akkor még nem is sejtette, hogy örökké tartó szerelem szövődik a szívében Afrika iránt. Zita azóta is visszajár a fekete kontinensre, és megszállottan hódol egyik legkedvesebb szenvedélyének, a maszkgyűjtésnek.

Ő arcoknak nevezi a fából és kizárólag természetes anyagokból készült különlegességeket, melyek nappalja díszeként is egzotikus légkört teremtenek a látogató számára. A több száz maszk 2011 tavaszán új otthonra lel, a kialakítás alatt álló, pécsváradi Titkok Kertjében. Az arab konyhanyelvet még most is magabiztosan beszélő egykori gyógyszerész-technikus ugyanis hamarosan megvalósítja élete egyik nagy álmát: egy világkerti létrehozását, melyben Afrika is kiemelt szerephez jut majd. Ennek apropóján készítettünk interjút a Pécssett élő hölgygel.

Az édesanyjával szerény körülmények között élő, friss okleveles lány kapva kapott az Egészségügyi Minisztérium felhívásán, melyben öt éves szakmai gyakorlattal rendelkező gyógyszerész technikuskokat kerestek egy Tripoliban működő poliklinikára. Zita ugyan csak egy évet dolgozott a szakmájában, ennek ellenére felvételt nyert. Gondolhatnánk, hogy szerencséje volt, ő azonban másképpen fogalmaz: „ez volt megírva életem forгатókönyvében és az útlevelemben készült fényképről is az sugárzott, hogy ki kell jussak Líbiába”. Az akkor diszkós korszakát élő fiatal lány számára óriási kihívást jelentett a muszlim ország szigorú erkölcsi rendjéhez való alkalmazkodás. Ahogy meséli: „szórakozni nem járhattunk el, alkoholt nem lehetett venni és nyitott ruhákat sem viselhettünk. Elbeszélgetésre ugyan nem kellett bemennünk, de a titkosrendőrség szemmel tartott minket.”

A talpraesett pécsi lány tehát könnyen vette a merev szabályok szülte akadályokat, konfliktusai tárgyát meglepő módon nem a kötöttségek, hanem női mivolta képezte. „Az arab országokban a magamfajta teltebb nők számítanak szépségideálnak, ugyanis ott a kövérség a jó anyaságot és gazdagságot jelenti. Ebből kifolyólag is feltűnő jelenség voltam a férfiak tehát mindig megbámultak.”

Az elmondottakhoz Zita rögtön hozzátesszi, hogy soha nem állt szándékában a „nagy fehér ember szerepét” eljátszani, mivel ez a fajta viselkedés ellenkezett akkor még lappangó spirituális nézeteivel. „Úgy vélem, hogy nekünk, európaiaknak sokkal nagyobb tiszteletet kellene mutatnunk a harmadik világ népei iránt, mi a civilizált világunkban ugyanis teljesen elfeledkeztünk arról az ősi tudásról, amit ők a mai napig birtokolnak.”

Az iszlám vallás tehát különösképpen elnyerte Zita tetszését, nappalijában is megtalálható a muszlimok szent könyve, melyhez – mint a lakásban fellelhető ereklyék többségéhez – szintén külön történet kapcsolódik. A Líbiából hozott Koránra méltán lehet büszke tulajdonosa, hiszen az iszlám vallás líbiai főpapja dedikálta neki. Zita nagy lelkesedéssel beszél a muszlim vallás öt alapelvéről, mely-

nek egyes pontjaihoz – például a szegények segítségéhez – maga is kellőképpen tartotta és a mai napig tartja is magát: „minden reggel keztem az öreg háddzsál (jelentése: Mekkába zarándokolt ember), megadva neki a tiszteletet, aki ezért rendkívül hálás volt, hiszen a fehér emberek többsége ritkán tesz hasonló dolgokat. Olyan mély barátságokat kötöttem az ott élőkkel, hogy a hazaérkezésemre követő karácsonyon legnagyobb meglepetésemre három darab gravírozott ezüstkarkötőt küldtek nekem líbiai barátaim.”

A Tripoliban töltött évekből rendkívül sokat profitált. Amellett, hogy sokat formálódott a személetmódja, a világról alkotott képe, megtanult arabul. E tudásnak akkor veszi leginkább hasznát, mikor arab nyelvű országokba látogat. Líbiai akcentusát mindig felismerik ugyan, mégis óriási szeretettel fogadják, ha egy Európából érkezett ember a saját

nyelvükön szólítja meg őket. „Egyszer a kairói reptéren megállítottak a vám ellenőrök, hogy autogramot kérjenek tőlem, ugyanis azt hitték, hogy én vagyok az a híres egyiptomi színész, akit a tévéből ismernek - idézi fel a kedves történetet Zita. Másrészről a kinti fizetés a magyarországi többszörösét jelentette, így az egészségügyben dolgozó hölgy, hazaérkezése után beteljesíthette akkori álmát: éttermet nyithatott.

Zita elmesélte, hogy a maszkok iránti szeretete és tisztelete már egész korán elkezdődött: „Olyan tíz éves lehettem, mikor édesanyámtól egy afrikai arcot ábrázoló medált kaptam ajándékba. Később

kezdtém módszeresen gyűjteni a maszkokat, minden külföldi utamról beszereztem pár darabot, ezzel ajándékoztam meg magam.” Majd néhány évvel ezelőtt alkalma nyílt megvásárolni, egy volt afrikai diplomata gyűjteményét. A tetemes kollekción számos afrikai maszkot tartalmaz, amelyek Közép- és Kelet-Afrikában élő többek között punu és ogoni népcsoportok törzsi maszkjai. „Minden darabról pontosan tudom, hogy honnan származik, hisz a nagy Afrika maszkjai albumban nagyon sok visszaköszön rám” – mondja büszkén az afrikai stílusú ruhában nyilatkozó asszony.

Zita részletes elmondásából megtudjuk, hogy az ogoni népcsoporthoz tartozó maszkok az esküvői szertartások kellékeiként a bő gyermekáldást és egy jó házasság kialakulását hivatottak elősegíteni. Ezen arcok különlegessége, hogy a száj részük egy zsinór segítségével mozgatható, kerepeltethető.

A Gabonból származó, punu népcsoport maszkjait gyakran használják a rossz és ártó szellemek elűzésére. A maszk sok esetben az elhunyt személy arcát formálja meg, így gyakran alkalmazzák temetési szertartások során is. Az arcokat legtöbbször a kunyhók tetején helyezték el, ebből adódóan erős füstszag árad belőlük, hiszen a sütés, főzés és tűz körüli szertartások általában e helyen zajlottak.

A passzport maszkok különlegessége, hogy méretük sokkal kisebb, mint az átlagos „arcoké”. Ezeket a különböző afrikai törzsek felkarjukon viselik, hogy például a vándorlásaik során felismerjék egymást.

Később kiderül, hogy nem olcsó ez a „hobby”, mert egy maszk ára díszítéstől, valamint nagyságtól függően harminc és negyvenötezer forint körül mozog. „A maszkokat először az étteremben állítottam ki, majd rá kellett jönnöm, hogy a két dolog nem ötvözhető egymással, így a több száz darabból álló gyűjteményem egy raktárban pihen, és várják, hogy újból bemutatásra kerülhessenek.

Nem sokáig kell várakozniuk, tavasztól ugyanis a pécsváradai Titkok Kertjében kialakított afrikai archaikus kunyhókban lesznek megtekinthetők. Zita nagy lelkesedéssel avat be miker épülő kertjének rejtelmeibe: „A kerttervezőm minden tájegységhez a megfelelő növényzetet álmodta meg, a Titkok kertje, ugyanis egy színes világkert/virágkert lesz.” A fekete kontinens mintájára kialakított területen például a pampa füvel, selyem akáccal körülvett kunyhók, és sárga gyöngykvaccsal felszórt talaj teremt majd igazi afrikai környezetet. Ez viszont már egy következő történet... ✨